

در غیاب سرگرمی‌های فرهنگی، روزگار کرونایی کودکان و نوجوانان چگونه گذشت؟

تعطیلی تئاتر و خانه‌نشینی زورکی

جشنواره بیست و پنجم تئاتر کودک و نوجوان

فکر می‌کنم و می‌بینم ما این‌همه قصه‌گوی خوب در این کشور داریم و چنین اتفاقی نمی‌افتد. همه این آموزش‌های بهداشتی را براحتی می‌شد از این بستر به کودکان داد و به اصل اولیه‌ای که در ابتدای صحبت‌هایم به آن اشاره کردم برسیم که «هنر مراقبت از بچه‌هاست» این چیزی است که ما باید به بچه‌ها در مدرسه یاد می‌دادیم و در بسیاری اوقات از آن غفلت کردیم و حالا هم باید از آنچه در این چند ماه پشت سر گذاشتیم درس بگیریم و فکر کنیم که چه کارهایی را باید انجام می‌دادیم و ندادیم و برعکس. متأسفانه ما سیاستگذار نیستیم که بگوییم چه باید بکنیم، ما فقط نهانیتا دلسوزانی هستیم که دریغ‌مان می‌آید که کودکان ما چند ماه خوراک فکری مناسبی نداشتند.»

بزوده ضمن بیان اصلی‌ترین دغدغه‌های خود از عدم قاعده‌مندی حرف می‌زنند و می‌گویند: «حرف من در نهایت این است که ما قاعده‌مند عمل نکردیم و مدام فقط با شعار بیش می‌رویم و با شورهای بی‌منطق. پیش از شیوع این ویروس قرار بود کاری را اجرا کنیم که با همه‌گیری کرونا اجرا را متوقف کردیم. چند روز پیش با امیر مشهدی‌عباس مدیرکلون جلسهای داشتیم و با تشکر از دغدغه‌های این دوستان، به این نتیجه رسیدیم که هدف و دغدغه اصلی حفظ سلامت و بهداشت و باید فکریهای قوی‌تر از دعوت و حضور آنها به سالن‌های نمایشی داشت که هنوز خود ما هم آنقدرها از سلامت‌شان مطمئن نیستیم. پس نتیجه گرفتیم که در این موقعیت از اجرای کار خودداری کنیم و به وقت دیگری موکل کنیم که حداقل خیال‌مان از بابت حفظ سلامتی بچه‌ها آسوده‌تر باشد.»

■ سلامت‌روان کودکان در راپایم

حسن دادشکر هم که از پیشکسوتان تئاتر کودک و نوجوان است و علی‌الخصوص دهه شصتی‌ها با او خاطره‌های نوستالژیک بسیار دارند از آنچه در این چند ماه در حوزه کودک و بزوده می‌گوید مدیران رسانه ملی در حوزه کودک و نوجوان حتی از ما مشورت و همفکری نخواستند تا ما پیشنهاد یا راهکاری در این زمینه ارائه بدهیم بلکه بشود کاری کرد با دایره مخاطب وسیع. او مشخصاً به این پیشنهادهایی که می‌توانست عملی شود اشاره می‌کند و می‌گوید: «همه این وسط آسیب دیدند از هنرمندان بگیریم تا کودکان اما آیا نمی‌شد رسانه ملی این بستر را فراهم کند که در یک پلاتو و با یک فیلم‌بردار، قصه‌گویی ضبط شود و در ساعات مناسبی برای بچه‌ها پخش شود؟ واقعاً جای دریغ دارد وقتی

آموزش را توانستیم پیش ببریم، سال‌هاست برای این غذای فرهنگی که به خورد کودکان می‌دهیم تلاش می‌کنیم و زحمت‌های بسیار کشیده شده تا مواد اصلی این غذا علاوه بر استاندارد و خوشمزه بودن، کاملاً ایرانی و برآمده از فرهنگ خودمان باشد. حالا سؤال اینجاست که در این فرصت چندماهه، چه کردیم و چه کارهایی می‌توانستیم بکنیم و به چه دلیل مغفول ماند؟ چقدر کودکان را دیدیم و برایشان در این روزهایی که با اصرار آنها را در خانه نگه داشتیم چه کردیم؟ آن‌هم زمانی که آنها اجتماعی‌ترین محیط همزیستی با همسن و سال‌های خودشان، یعنی مدرسه را هم از دست داده بودند و جز خانه و جز آنچه در خانه داشتند چیزی برای سرگرمی پیدا نمی‌کردند.

■ هنر، مراقبت از بچه‌هاست

وقتی سالن‌های تئاتر تعطیل شد، بحث‌هایی را در همین صفحه مطرح کردیم درباره تئاتر آنلاین و چالش‌های آن اما تئاتر برای کودکان به‌هیچ‌وجه شرایط خودش را دارد و اما و اگرهای خودش را. **عادل بزوده** نویسنده، کارگردان نمایش عروسکی و عروسک‌ساز ایرانی دل‌پری از این کم‌کاری چندماهه دارد و به گفته خودش از تنهایی بچه‌ها در این مدت و صرف غذاهای نامرغوب فرهنگی دل خونی دارد. بزوده در پاسخ به این سؤال که کشورهای دیگر (که آن‌چنان هم از شرایط ما دور نیستند) در حوزه کودک و نوجوان مخصوصاً در حوزه برنامه‌سازی برای اوقات فراغت و در خانه‌ماندنشان چه کرده‌اند و ما چه کرده‌ایم؛ می‌گوید: «اول باید به این نکته توجه کنیم که این مشکل، مشکلی است که گریبان تمام جهان را گرفته و ایران ما هم یکی از این کشورهایی است که تقریباً چهارماه است با این مشکل و ای‌پدمی درگیر ی دارد. اهالی فرهنگ و هنر جای جهان، روز و روزگار خوشی نمی‌گذرانند اما ما مجبوریم نسبت به خودمان و ظرفیت‌هایی که داریم صحبت، فکر و عمل کنیم. بحث تئاتر کودک و نوجوان به‌دلیل دامنه سنی حساسی که با آن روبرو هستیم بسیار مهم‌تر از گروه‌های سنی دیگر است و باید برای آن فکری مهم‌تر داشت. تیتیر ماجرا این است که ما پیش و بیش از هر چیزی باید به حفاظت از جان بچه‌ها و خانواده‌هایشان فکر کنیم و باقی مسائل را مسائلی ثانویه بدانیم.» بزوده صحبت خود را با بحث درباره استانداردسازی سالن‌های تئاتری پیش می‌برد که باید مخصوص کودکان و نوجوانان باشد و در ایران بجز چند سالن و مرکز محدود، خبری از این سالن‌ها نیست. او می‌گوید: «ما در کشور چند سالن نمایش داریم که برای کودکان و نوجوانان ساخته شده و می‌توانیم به طور کامل از

شیوع بیماری کرونا فقط یک منطقه جغرافیایی یا یک بخش از فعالیت‌های یک کشور را دربرنگرفت، بلکه تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و هنری را تحت تأثیر خودش قرار داد و در نهایت توانست تمامی برنامه‌ها و چشم‌اندازها را برای چندماه تغییر دهد. هرچا که صحبت از بیماری (هر شکل و نوعش) می‌شود، نگرانی از درگیری کودکان با این بیماری و مراقبت از آنها به یکی از بحث‌های مهم، ضروری و شایسته توجه ویژه می‌شود. شیوع کرونا هم از آنجا شروع شد که مدام در اخبار اظهارنظرهای متفاوتی منتشر می‌شد که آیا کودکان در برابر این ویروس آسیب‌پذیر هستند یا خیر... در نهایت مشخص شد کرونا، آنقدر جدی است که اگرچه برای افراد مسن خطرناک‌تر است اما برای کودکان هم بی‌خطر نیست. همان‌طور که گفته شد جدی شدن ویروس همان اول، کار را به تعطیلی جشنواره‌ها، کمپین‌ها و برنامه‌های فرهنگی – هنری و سالن‌های سینما و تئاتر کشاند و کودکان و نوجوانان از مدرسه مانده، باید برای پیشگیری از بیماری و ابتلا به آن در خانه می‌ماندند و تنها میهمان خارجی آنها برنامه‌های کودک تلویزیون بود و تلویزیون هم ساعات مشخصی به کودکان اختصاص داد. حرف‌ها درباره کمیت و کیفیت شبکه‌های مخصوص به کودکان البته مجالسی بیشتر می‌طلبد. حالاکه بعد از چند ماه قرار است مراکز فرهنگی از قبیل سالن‌های نمایش و سینما روی اجرا و اکران را به خود ببینند و احتمالاً کم‌کم هم پای کودکان به تماشای تئاترها باز می‌شود آیا نظام قاعده‌مندی برای حفظ و مراقبت از آنها در برابر بیماری که همچنان می‌تازد وجود دارد یا نه. طی این چند ماه به سوهیاهای مختلف این تعطیلی و فقدان پرداخته شد و بسیاری سعی کردند در فضاهای مجازی از قبیل اینستاگرام و... با برنامه‌های لایو موسیقی و... جریان مافات و خلأ کنند اما یک حوزه انگار بشدت فراموش شده بود: «کودکان و نوجوانان» طی این چندماه کمتر دیده شد که فرصت و فضایی برای تغذیه روحی و روانی کودکان فراهم شود تا خلأ حضور آنها در مراکز فرهنگی و نمایشی و هنری به نحوی از انحا پر شود و در نهایت خانواده‌ها تنها کاری که از دست‌شان برمی‌آمد نشان دادن بچه‌ها جلوی تلویزیون و روشن کردن تلویزیون یا پخش یک سی‌دی انیمیشن از بی‌شمار محصولات فرهنگی بود. بجز معدودی، ما نه این مدت قصه‌خوانی کردیم، نه خراج از شعار و مطایب با استانداردهای و روش‌های آموزش به کودکان و نوجوان‌ها، بحث

محسن روحسنی
خبرنگار

صفحات مجازی‌شان برای بچه‌ها انجام دادند و هم هنرمندان عروسکی، هم هنرمندان کودک و نوجوان، مدرسان موسیقی کودک و... در این بین نقش خوبی ایفا کردند و البته یک سری گروه‌ها مثل «آی قصه» هم با تولید قصه بسیار فعال بودند.»

هدایت در مورد دلیل توجه کمتر از حوزه‌های دیگر، به حوزه تئاتر کودک و نوجوان هم می‌گوید: «بحث اصلی که باید به آن توجه شود حمایت از هنرمندان است و در اختیار قرار دادن منابع مالی و معنوی. در این دوران هنرمندان (علی‌الخصوص قشر تئاتری) تحت فشار اقتصادی بالایی قرار گرفتند و طبیعی است که وقتی هنرمندی بخواهد کاری انجام دهد باید به توجیه مالی‌اش هم فکر کند مخصوصاً در این روزگار و نمی‌توان یک‌طرفه قضاوت کرد. وقتی این حمایت‌ها آن‌طور که باید و شاید اتفاق نمی‌افتد فعالیت هنرمندان و چهره‌های شاخص و قابل قبول در این حوزه به کلاس‌های رنگارنگ آنلاین تبدیل می‌شود که نمی‌توان خیلی به آنها و خروجی‌شان امیدوار بود. البته که شرایط مؤسسات را هم باید درک کنیم چون برای ادامه حیات خودشان نیاز به این کار دارند اما وقتی همه چیز تجاری می‌شود از کیفیت دور می‌شویم و طبیعتاً نظرات هم کمتر می‌شود. بهترین اتفاق اما می‌شد از طریق رسانه ملی بیفتد. آنها می‌توانستند از هنرمندان برای تولید برنامه‌ها دعوت کنند تا

عادل بزوده: مدیران رسانه ملی در حوزه کودک و نوجوان حتی از ما مشورت و همفکری نخواستند تا ما پیشنهاد یا راهکاری در این زمینه ارائه بدهیم بلکه بشود کاری کرد با دایره مخاطب وسیع

حسن دادشکر: بی‌شک کارهای بیشتری را هم می‌شد انجام داد اما باید این نکته را هم در نظر گرفت که تئاتر موجودی زنده است و ذاتش ارتباط نفس به نفس با مخاطب است

الکاهدایت: رسانه ملی می‌توانست از هنرمندان برای تولید برنامه‌ها دعوت کند تا رویکرد برنامه‌های کودک بنابه‌شرایط موجود تغییر کند اما این اتفاق فقط کلامی رخ داد

رویکرد برنامه‌های کودک بنابه‌شرایط موجود تغییر کند اما این اتفاق فقط کلامی رخ داد و متأسفانه به شکل عملی شاهد اتفاقی نبودیم. در خانه تئاتر و آنجمن نمایشگران کودک و نوجوان و نمایشگران عروسکی هم هنرمندان مشتاقی حضور دارند که نشان می‌خواهد کار کنند و دغدغه بچه‌ها را دارند اما تا زمانی که بودجه‌ای نباشد اتفاق‌ها همان‌طور که گفتیم یا به‌صورت فردی است یا به صورت گروهی. ارزیابی‌او از شرایط امروزی و نحوه باز شدن سالن‌های تئاتر و شروع دوباره اجراها و نمایش‌های حوزه کودک و نوجوان هم موضوعی است که باید به آن توجه ویژه داشت. هدایت نیز مثل بسیاری دیگر در این زمینه نگرانی‌هایی دارد. او می‌گوید: «یک طرف وضعیت معیشتی و فعالیت‌های فرهنگی کشور است و دغدغه‌های هنرمندان و حفظ بقای سالن‌ها و... اما همان‌طور که بازگشایی سالن‌های تئاتر در رده‌های بزرگسال، چالش‌هایی به همراه خواهد داشت، چالش این کار و بیم‌هایش برای حوزه کودک و نوجوان بسیار بیشتر است. مؤسسه‌ها هم متأسفانه با توجیه رعایت پروتکل‌های بهداشتی و ظرفیت پذیرش کمتر از گذشته، کار خود را شروع کرده‌اند که از نظر من این مسأله بسیار خطرناک است. همان‌طور که گفتیم متوجه خسارت‌های آنها هستیم اما به عقیده من زمان مناسبی برای این بازگشایی نیست و نباید خود را علی‌الخصوص در قشر کودک و نوجوان که اصلاً قابل کنترل و مراقبت بهداشتی نیستند، با شعار رعایت پروتکل‌های بهداشتی فریب بدهیم چون کودکان بسیار آسیب‌پذیر هستند و می‌توانند بشدت هم ناقل باشند.»

مثبت انجام داد و یکسری از آثاری را که قبلاً اجرا شده بود تکتیر و به‌خانه‌ها ارسال کرد که بسیار هم مورد استقبال قرار گرفت. البته در گذشته و زمانی که من مدیر مرکز تئاتر کانون پرورشی بوم سعی داشتیم چنین اتفاقی بیفتد و با مؤسسه رسانه‌های تصویری قراردادی منعقد کنیم که این موضوع عملی نشد و حالا بسیار خوشحالم که چنین اتفاقی بالاخره افتاده است. بچه‌ها از دو طریق با کانون در ارتباطند یکی حضور در مراکز فرهنگی کانون و یکی ارائه فعالیت هنری و این کاری که کانون انجام داد باعث شد تا ارتباط بین آنها قطع نشود و البته که امیدواریم این کارها در دوران بعد از کرونا هم به‌صورت مستمر انجام شود.»

دادشکر ضمن قبول این مسأله که این موضوع آن چنان نمی‌تواند خلأ بزرگ در این حوزه را پر کند معتقد است: «بی‌شک کارهای بیشتری را هم می‌شد انجام داد اما باید این نکته را هم در نظر گرفت که تئاتر موجودی زنده است و ذاتش ارتباط نفس به نفس با مخاطب است. وقتی ما آن را روی سی‌دی می‌آوریم یا... شکلی مجازی به آن می‌دهیم و نمی‌تواند به اندازه تئاتر به معنی واقعی‌اش تأثیرگذاری داشته باشد. البته می‌شد که در فضاهای مجازی کارهایی انجام داد و حتماً دوستانی چنین کارهایی انجام داده‌اند اما اینکه چقدر چنین کارهایی می‌تواند تأثیرگذار باشد یا فضای مجازی با همه چالش‌هایش چقدر می‌تواند فضای مناسبی برای این‌کار علی‌الخصوص برای کودکان باشد مهم است. باید در نظر بگیریم که کودکان نیاز به فضاهای امن دارند

که نه فقط بهداشت جسم، بلکه بهداشت روانی‌شان هم در نظر گرفته شود. در مورد بازگشایی سالن‌های تئاتر باید این پراترژ مهم را باز بنگاریم که حوزه کودک و نوجوان بسیار حساس‌تر و مهم‌تر است و باید مراقب این رده سنی باشیم که اولاً آنها را وارد چه بستری می‌کنیم و قرار است چه غذای فکری به آنها بدهیم.»

■ کیفیت‌های استاندارد و پرهیز از تعجیل

الکاهدایت کارگردان، بازیگر و عروسک‌گردان جوان که در دوران کرونا سعی کرد با اجرای برنامه‌هایی در فضای مجازی علی‌الخصوص در اینستاگرام ارتباط خود را با شاگردان کم‌سن

و سالش حفظ کند یکی از راه‌های برقراری این ارتباط را فعالیت در قالب پلتفرم‌های مجازی می‌داند و البته سهم مدیران فرهنگی و توجه‌شان به این حوزه، یعنی کودک و نوجوان را بسیار شایان توجه می‌داند و ضمن گلایه از برخی کم‌کاری‌ها به «ایران» می‌گوید: «نگته اینجاست که من چون علاوه برکارگردان تئاتر کودکان و... تدریس هم می‌کنم و کلاس‌های حضوری به‌دلیل شیوع کرونا تعطیل شده بود مجبور شدم در فصل بهار ارتباطم را به‌صورت آنلاین و مجازی با بچه‌ها ادامه دهم و برای همین منظور فرم همیشگی تدریسم را تغییر دادم و به سمت قصه‌گویی خلاق رفتم و برای بچه‌ها از فعالیت‌های نمایشی که در خانه می‌توانند داشته باشند و شیوه‌هایش را به آنها آموزش دادم و در کل برای من حداقل دوره جذابی بود. تا جایی که خبر دارم مشابه این کار دوستان نمایشگرهای عروسکی با کودکان گفت: با جریان کرونا، کارهای مختلف و داوطلبانه‌ای روی

۲

به‌حوزه‌کودکان‌بی‌توجهیم

پیدا داشت

امیر مشهدی‌عباس
مدیر مرکز تئاتر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

در صورت رایگان در «بیک‌امید» بازگرداری کردیم و مربی‌های کانون کتاب‌های کانون را به‌صورت رایگان در اختیار قرار دادند تا خانواده‌ها دانلود کنند و ببینند. کانون هر آنچه داشت در طبق اخلاص گذاشت تا خوراک سالمی در اختیار مخاطب کودک و نوجوان خود بگذارد. در این دوره هر کس تلفن همراه داشت یک صفحه ساخت و برای بچه‌ها برنامه ساخت بی‌توجه به استانداردها. در صورت کلی وقتی بحرانی وارد دنیا می‌شود روی همه ساخت‌های آن اثر می‌گذارد و هیچ بخشی در امان نمی‌ماند اما بحران، مدیریت می‌خواهد و ما در این حوزه آن چنان پیش‌قدم نیستیم و کمی دیر به فکر حل بحران می‌افتیم و در مواقع بحرانی همیشه غافلگیر می‌شویم. بچه‌های بی‌گناه را هم مجبور می‌کنیم که به‌صورت دایمی در این شرایط باشیم و گاهی به آنها به که چرا بچه‌ها پرخاشگر شده‌اند و... یک بخش به مدیران فرهنگی برمی‌گردد اما بخش دیگر خود مردم هستند که آن چنان به مسأله اهمیت نمی‌دهند

۱

حرکت به سمت تئاتر آنلاین

حسین مودن
مدیر تاتار هنر

تالار هنر فعالیت خود را از ۱۵ تیر آغاز می‌کند. مسأله این است که کارویژه‌ای که در حال پیگیری هستیم و امیدوارم تا زمان چاپ این گزارش به نتیجه برسد تئاتر آنلاین است و هدف ما تمرکز بر این بحث است. با این‌همه پروتکل‌های بهداشتی که از طرف مراجع ذی‌ربط ابلاغ شد در تالار هنر یا شدت و حدت بیشتری اعمال خواهد شد. نکته دیگر آنکه بازگشایی مدرسه و رفتن به مدرسه اجبار است اما تئاتر دیدن انتخاب است و اگر خانواده‌ها می‌پذیرند که به تماشای تئاتر بایانند پس باید پروتکل‌های بهداشتی ما را هم به‌صورت کامل رعایت کنند. در تالار هنر بحث گریم کودکان قطعاً تعطیل است. بوفه تا اطلاع ثانوی تعطیل است و عرضه خوراکی نخواهیم داشت. تجمع در سالن